

Intermezzo på klubben: Den "andliga skökan" varnar herr Bildt

Relationen mellan moderaternas partiledning och Svenska Dagbladets ledarsida är frostig. Moderaterna är en lättversion av socialdemokraterna, skriver SvD. Partitoppen säger upp sin prenumeration. Har Svenskan förlorat ännu en av sina hövdingar? | av Helena Östman

EFTERVALSDEBATTEN på Publicistklubben har just avslutats. Huvudstadens politiska reportrar och ledarskribenter bryter upp från borden på Berns och går så sakteliga mot utgången. Några stannar till och småpratar med partiledare och språkrör.

Svenska Dagbladets ledarskribent Johan Hakelius byter några ord med moderatledaren Carl Bildts pressekreterare och när de passerat svängdörrarna hinner Carl Bildt i fatt dem.

"Vad pratar ni om", undrar Bildt.

"Om vår ledare efter valet", svarar Hakelius.

"Jaså den", svarar Bildt ilsket. "Den var verkligen ett bottenapp, riktigt dålig."

Hakelius replikerar att det tycker ju Bildt om det mesta som ledarredaktionen skriver och vägrar att svara på frågan om det är han själv som har skrivit den, eftersom ledarsidan svarar kollektivt för osignerade ledarkommentarer.

"Om det var du som skrev den är du en jävla skitstövel", säger en upprörd Bildt, medan hela medieeliten strömmar förbi.

Fem månader senare lanserar Svenska Dagbladets chefredaktör Mats Svegfors moderatledaren Carl

Bildt som ny kommissionär i Europeiska unionen.

VÄLVILLIG TILL KRISTDEMOKRATERNA

Det är en regnig och kall vårdag på Utö i Stockholms skärgård. Timbro har seminarium om etik och moral och deltagarna har lyssnat på olika inlägg, bland annat från Mats Svegfors. Han talar om Dag Hammarskjölds memoarer *Vägmärken*. Flera av åhörarna skruvar på sig och undrar vad det är för budskap som egentligen förs fram. Carl Rudbeck, tidigare medarbetare i SvD och numera verksam vid Timbro, polemiserar med Svegfors om Hammarskjölds betydelse. I pausen efteråt kommenteras Svegfors inlägg i häpna ordalag av dem som inte vetat om att Svegfors har blivit bekännande kristen och tagit djupt intryck av *Vägmärken*.

"Vi som trodde att han var kär, och så visar det sig att han har blivit kristen", förklarar en tillbakablickande politisk journalist ett år senare.

Det här är episoder som illustrerar två dimensioner av dagens diskussion om Svenska Dagbladet och dess ledarsida.

För det första är relationerna mellan moderaternas partiledning och ledarsidan usla.

För det andra kritiserar moderater, inte bara i kretsen runt Bildt, ledarsidan för att den blivit alltför välviljigt inställd mot kristdemokraterna.

På senare tid har dessutom Dagens Nyheters ledarredaktion beskyllt SvD för att innehålla "halvsmält värdekonserver och mysticistiskt tankegods" på ledarsidan.

Låt oss titta närmare på vad som kan ha orsakat den frostiga relationen mellan partiledningen och ledarsidan.

BROTT UNDER REGERINGSÅREN

Enligt samstämmiga uppgifter från ledarskribenter och partiledning skedde ett brott under de borgerliga regeringsåren. Dessförinnan hade ledarsidan och partiet gått i takt i sin strävan efter liberal förnyelse av Sverige. Men när Bildt & Co vann regeringsmakten 1991 intog ledarskribenterna en mer kritisk och självständig hållning.

"Partiledningen tyckte inte att vi backade upp regeringen som vi borde", berättar Johan Hakelius.

Till saken hör också att moderaterna under regeringsperioden försökte påverka och ständigt hade synpunkter även på nyhetsbevakningen i SvD. Beskrivningen av de tre åren domineras av hur Carl Bildts planeringschef Olof Ehrenkrona ringde

och skällde i stort och smått. Ehrenkrona, fd ledarskribent i SvD, sade småningom upp sin prenumeration på tidningen och har fortfarande inte funnit anledning att förnya den, eftersom han inte känner igen principen för tidningens redigering.

”Hela tidningen är på nyhetsplats ett hopkok på TT och reportrarnas personliga åsikter”, säger Olof Ehrenkrona, som samtidigt betonar att det inte finns några formella band mellan SvD och moderaterna. ”Men oberoendet works both ways och man ska inte bli förvånad över om prenumeranterna föredrar en annan tidning som redigeras i mer liberal anda.”

Ehrenkrona föredrar DN.

LÄTTVERSION AV SOCIALDEMOKRATERNA

När moderaterna förlorade regeringsmakten hade kanske relationerna kunnat repareras om inte Mats Svegfors hade utvecklat en betydande skepsis gentemot EMU. För moderaterna runt Carl Bildt var detta som att svära i kyrkan, det var lika obegripligt som om tidningen plötsligt hade svängt och pläderat för en förtida avveckling av kärnkraften.

Svenska Dagbladets ledarsida blev nu ett klart problem för moderaterna. Här företrädde DN numera partilinjen. Samtidigt utvecklade ledarskribenterna på SvD en betydande partikritik från liberal utgångspunkt. Detta blev besvärande för moderaterna när valdagen 1998 närmade sig. Och några dagar efter valet dömde ledarsidan ut moderaternas valbudskap som en ”lättversion av den socialdemokratiska modellen” när det gällde frågan om vård och omsorg.

Men det var inte den formuleringen som fick Carl Bildt att gå i taket på Publicistklubben utan en ledarkommentar som ifrågasatte att

flera borgerliga partiledare, inklusive Bildt, tog semester direkt efter valet i stället för att försöka mobilisera stöd för en annan regering än den socialdemokratiska.

”Jag blev klart förvånad över att Bildt uppträdde så obalanserat inför öppen ridå”, säger Mats Svegfors, som bekräftar och beklagar att relationen till partiets ledning ”inte är särskilt god”:

”I fokus för mig som chefredaktör står inte personliga relationer mellan ett antal personer här och personer i partiledningen. Tidningen har en viktig roll i förhållande till borgerligheten i allmänhet och moderaterna i synnerhet, en roll som regelmässigt leder till kyliga relationer på det personliga planet.”

Mats Svegfors säger sig förstå reaktionerna, men han tycker att de hanteras oskickligt av partitoppen, som enligt hans mening borde ha ett

”Carl Rudbeck har i en artikel på DN:s kultursida beskrivit Svegfors kristna vägval som en ’personlig ideologisk brygd’ med Dag Hammarskjöld som viktig ingrediens.”

intresse av att ha goda relationer till tidningen. Han påminner också om hur aktiv han själv var en gång i tiden för att Carl Bildt skulle bli partiledare, samt att det endast är på en punkt som partiet och ledarsidan företräder en betydande åsiktsskillnad: i EMU-frågan. I övrigt är åsiktsskillnaderna små, menar han.

Men Svegfors, liksom flera andra aktiva moderater, återkommer till den etablerade föreställningen att det inom moderata samlingspartiet inte finns någon vana att hantera åsiktsskillnader. ”Det är konstigt att vara osams med någon man inte är osams med”, sammanfattar han.

Att Carl Bildt själv inte kan ta kritik är en återkommande beskrivning bland moderater i riksdagsgruppen. ”Allt eftersom åren går, desto starkare blir hans övertygelse om att han har rätt”, säger en riksdagsman. Det finns också de som tar moderatledaren i försvar och betonar att Bildt själv har en betydligt mer avspänd attityd till kritik än vad hans drabbanter har.

När Mats Svegfors lanserade Carl Bildt som ny EU-kommissionär tolkade många moderater det som ett sätt att öppna dörren för krav på hans avgång som partiledare. Svegfors själv understryker att han ”absolut inte” vill ha bort Bildt från partiledarposten.

VÄRDEKONSERVATIV KANTRING

Den andra dimensionen av debatten runt SvD:s ledarsida handlar inte om dess (ny)liberala kritik av den moderata politiken utan tvärtom – om en kantring över till värdekonservatismen.

Flera moderater spårar en annan ton i ledarsidans kommentarer. Och deras förklaringar är två. Dels att det är Svegfors egen kristna tro som sätter sin prägel på ledarna, dels att kristdemokraterna har blivit ett parti att räkna med efter det goda valresultatet och att ledarsidan har påverkats av det.

Carl Rudbeck har i en artikel på DN:s kultursida beskrivit Svegfors kristna vägval som en ”personlig ideologisk brygd” med Dag Hammarskjöld som viktig ingrediens.

”Svegfors kristendom är så egenartad eftersom den är formad av Hammarskjölds konstiga tro. Han verkar besatt av Hammarskjöld, som var en mycket apart gestalt. Svegfors tycks vara trött på politiken och borde byta jobb”, tycker Rudbeck.

”Att vara kristen har lite av en töntstämpel på sig”, kommenterar Svegfors. Han håller med om att hans

egen omvändelse påverkar innehållet i tidningen, men påminner om att det var den förre chefredaktören Bertil Torekull som på sin tid införde avdelningen "Själ och hjärta".

"Det finns många människor som är troende och jag hoppas att jag har bidragit till att förstärka Torekulls inriktning."

Svegfors avfärdar kategoriskt att det skulle finnas några likhetstecken mellan kristdemokrati och den kristna tro som genomsyrar inte bara Svegfors egna artiklar på ledarsidan. Johan Hakelius beskriver kristdemokraterna som "vilket parti som helst, inte särskilt radikala, med en outvecklad politik och en sökande attityd som vi inte har någon anledning att bedriva kampanj mot."

DN:s ledarredaktion har också gett sig in i debatten om förändringen på SvD:s ledarsida. I en ledare på nyårsafton hävdade tidningen att SvD drar i antiliberal riktning med halvsmält värdekonserveratism och religiöst och mysticistiskt tankegods. Och när DN tar Carl Bildt i försvar mot SvD tycker många

moderater att det är uppochnervända världen.

Svegfors själv talar om DN:s vinstintresse och att det handlar om att locka över moderata läsare. Att döma av uttalanden från moderater i riksdagsgruppen har DN också i viss utsträckning lyckats med det.

PÅDRIVARE OCH MOTVIKT

"Det är inte bara partiledningen som är kritisk mot Svenskans ledarsida", säger till exempel riksdagsledamoten Fredrik Reinfeldt, som tycker att ledarsidan förlorat i kvalitet, att den är ideologiskt spretig, för hurtig och alldeles för personfixerad.

DN-prenumeranten Olof Ehrenkrona förklarar varför: "Under 90-talet har DN släppt vänsterliberalismen och blivit företrädare för en mer marknadsekonomisk och rationalistisk filosofi."

Men det finns också de som uppskattar SvD:s ledarsida för dess puls, goda humör och jävlar anamma. Sammanfattningsvis är omdömet om SvD:s ledarsida emellertid att den är rörig och förvirrad.

"Vi ska vara både pådrivare och motvikt, det finns ett drag av andlig sköka i tidningen", säger Mats Svegfors.

Det är väl inte att förvåna sig över att det förändrade partipolitiska landskapet med ett näst intill uttraderat folkparti, ett moderat parti som står och stampar, och ett kristdemokratiskt parti som vuxit dramatiskt har bidragit till en annorlunda politisk diskussion, som också sätter sina spår på ledarsidorna. Men man ska inte glömma bort att moderaternas båda tanketraditioner liberalismen och konservatismen har haft sina företrädare på SvD:s ledarsida under många år. Under 80-talet dominerade en tydlig liberal kurs som fortfarande ligger fast. Nu tycks det som om liberalismen är på väg att förenas med en mer värdekonserverativ riktning och att vägen dit hän kantas med konflikter. Samt ett och annat förbryllande vägmärke.

Helena Östman (helena.ostman@telia.com) är journalist, bland annat f.d. medarbetare i SvD.

Nyliberalismen är död, leve nyliberalismen av Johan Norberg

ETT SPÖKE GÅR RUNT Europa – nyliberalismens spöke. Alla det gamla Europas makter har förbundit sig till en helig hetsjakt mot detta spöke. Var finns det oppositionsparti, som inte av sina regerande motståndare utskrikes som nyliberalt? Var finns det oppositionsparti, som inte mot de mer avancerade oppositionsmännen såväl som mot sina reaktionära motståndare slungat tillbaka den brännmärkande beskyllningen för nyliberalism? Så kan en aktuell variation på ett klassiskt tema låta. Och den slutsats som Marx och Engels 1847 drog om

kommunismen gäller idag lika mycket för nyliberalismen: den erkänns redan av alla europeiska makter som en makt. Ja, den är mer än så, kulturvännen menar att nyliberalismen styr världen efter murens fall.

Alla talar om nyliberalismen, och allt dåligt är nyliberalism. Det har blivit ett samlingsnamn för allting som socialister, miljövänner eller konservativa ser som avarter i det moderna samhället: egoism, ekonomiska hänsyn, sociala klyftor, storföretag, kulturupplösning, McDonalds, TV-reklam, miljöförstöring, droger, osv. På så vis bringar man ordning i ett kaotiskt händelseför-

lopp, och ser en stark kraft bakom resultaten av miljarderna människors okoordinerade handlingar. Nyliberalismen ligger bakom det. För vissa en konspirationsteori av välkänt slag, för andra en genuin och orolig önskan om sammanhang där inga finns.

Och vilken politiker som helst kan smädas med namnet nyliberal, inte bara partiella liberaliserare som Bildt och Thatcher, utan även tyranner som Pinochet eller Deng Xiao Ping. Bara de på något vis tar ekonomiska hänsyn i sin politik. Sedan spelar det ingen roll vilka hänsyn de tar, om man är skattesänkare och bidragshöjare som Reagan, eller en skattehöjare och bidragssänkare som den tidige Göran Persson.

Allt fast förflyktigas när vi talar om nyliberalism.